

Mottagare
Regionstyrelsen

Remiss av slutbetänkandet Styrkraft för lyckad integration (SOU 2024:41)

Förlag till beslut

- Regionstyrelsen antar regionstyrelseförvaltningens förslag till remissvar som sitt eget.

Sammanfattning

Arbetsmarknadsdepartementet har inkommit med remiss till Region Gotland för yttrande gällande slutbetänkandet Styrkraft för lyckad integration (SOU 2024:41). Remissen har beretts inom regionstyrelseförvaltningen med förankring inom kompetensområdena integration, arbetsmarknad och folkhälsa, samt i samråd med socialförvaltningen gällande uppgifter kring försörjningsstöd.

Regionstyrelseförvaltningen anser att remissen bör besvaras utifrån olika aspekter på hur Region Gotland och den gotländska befolkningen kan komma att påverkas av utredningens förslag

Utredningen föreslår en mer strategisk och sammanhållen styrning av integrationspolitiken, med ett tydligare myndighetsansvar för verksamheter med anknytning till integrationen, där myndigheternas redovisning ska vara uppdelad efter svensk respektive utländsk bakgrund, ett nationellt integrationsråd föreslås inrättas och länsstyrelsernas uppdrag breddas för att främja samverkan kring integration. Statistiska centralbyrån föreslås få i uppdrag att mäta och följa upp måluppfyllelsen inom integrationspolitiken.

Utredningen föreslår vidare en förändring av ersättningssystemet för deltagare i etableringsprogrammet då de nuvarande ersättningsnivåerna medför att nyanlända regelmässigt blir långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd, trots att de deltar på heltid i etableringsinsatser. Utredningen har även fått ett kompletterande uppdrag att, oavsett resultatet av analyserna, lämna förslag på hur etableringstillägget och bostadsersättningen kan avskaffas (dir 2023:101).

Regionstyrelseförvaltningen har inhämtat underlag från socialförvaltningen rörande försörjningsstöd bland hushåll som uppstår etableringsersättning. Socialförvaltningen uppger att ett tjugotal hushåll på Gotland under våren 2024 uppburit försörjningsstöd som komplement till etableringsersättningen, med anledning av att denna utgjort en otillräcklig inkomst.

Regionstyrelseförvaltningen delar utredningens bedömning att den i dagsläget låga etableringsersättningen innebär kompletterande kostnader för kommunens försörjningsstöd, vilket är ogynnsamt för berörda individer och för Region Gotland. Regionstyrelseförvaltningen ställer sig därför positiv till en nationell reglering av etableringsersättningen i syfte att utgöra en heltäckande försörjning för personer som befinner sig i etableringsprogrammet.

Avseende förslag till avskaffat etableringstillägg och bostadsersättning delar även här regionstyrelseförvaltningen utredningens bedömning och ser en risk för barnfamiljer att hamna i långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd och ökad risk för barnfattigdom. Region Gotland motsätter sig därför ett avskaffande av etableringstillägg och bostadsersättning (enligt direktiv 2023:101).

Regionstyrelseförvaltningen ser vidare möjligheter kring en mer uppdelad nationell statistik, om underlagen används för att identifiera integrationsinsatser i syfte att minska ojämlikheter i befolkningens hälsa och livsvillkor. Minskade socioekonomiska skillnader gynnar hela befolkningens hälsoutveckling. Regionstyrelseförvaltningen ser dock även risker kring ett eventuellt användande av statistik och underlag i syfte att peka ut särskilda grupper och individer vilket kan utgöra underlag för stigma och diskriminering.

Ärendebeskrivning

Arbetsmarknadsdepartementet har inkommit med remiss till Region Gotland för yttrande gällande slutbetänkandet Styrkraft för lyckad integration (SOU 2024:41). Remissen har beretts inom regionstyrelseförvaltningen med förankring inom kompetensområdena integration, arbetsmarknad och folkhälsa samt i samråd med socialförvaltningen gällande uppgifter kring försörjningsstöd.

Styrning av integrationspolitiken

Utredningen Styrkraft för lyckad integration, fastslår att styrning, samordning och uppföljning av integrationspolitiken har stora brister i dag, vilket medför att det saknas kunskap om vilka åtgärder som behöver vidtas för att förbättra integrationen av utrikesfödda. Utredningen föreslår en mer strategisk och sammanhållen styrning av integrationspolitiken, med ett tydligare myndighetsansvar.

Utredningen föreslår att myndigheter som har verksamheter med anknytning till integrationen av utrikes födda ska få ett samlat ansvar för integrationen. Ansvaret ska formuleras i form av ändringar i dessa myndigheters instruktioner. Förslaget föreslås träda i kraft den 1 juli 2025. Följande myndigheter föreslås erhålla ett sektorsansvar inom följande 5 huvudområden för integrationen:

- Ekonomisk integration - Arbetsförmedlingen
- Språklig integration – Statens skolverk
- Utbildning och kvalificering – Statens skolverk

- Demokratisk integration – Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Social integration – Socialstyrelsen

Enligt utredningens förslag ska myndigheternas redovisning vara uppdelad efter svensk respektive utländsk bakgrund i syfte att utgöra ett solitt och evidensbaserat kunskapsunderlag där statistik, uppföljningar och analyser uppdelas efter födelseregion eller efter svensk respektive utländsk bakgrund.

Ett nationellt integrationsråd föreslås inrättas inom arbetsförmedlingen och länsstyrelsernas instruktionsenliga uppdrag föreslås breddas för att främja samverkan mellan relevanta aktörer kring integration av utrikes födda. Förslagen föreslås träda ikraft den 1 juli 2025. Regeringen föreslås även ta fram en nationell strategi för integrationspolitiken.

Uppföljning

Statistiska centralbyrån föreslås få i uppdrag att utveckla indikatorer för att mäta och följa upp måluppfyllelsen inom integrationspolitikens fem huvudområden. Indikatorerna föreslås, så långt det är möjligt, vara nedbrytbara på bakgrundsvariablerna kön, ålder vid invandring, utbildningsnivå, vistelsetid i Sverige, grund för bosättning, födelseregion och hushållstyp. Indikatorerna föreslås kompletteras med enkätundersökning för att mäta den självupplevda integrationen hos utrikesfödd.

Etableringsersättning och försörjningsstöd

Utredningen föreslår vidare en förändring av ersättningssystemet för deltagare i etableringsprogrammet, i syfte att öka drivkraften att arbeta. Utredningen fastslår att det är motiverat att staten tar det huvudsakliga ekonomiska ansvaret för denna målgrupp. Utredningens beräkningar visar att de nuvarande ersättningsnivåerna medför att nyanlända regelmässigt blir långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd, trots att de deltar på heltid i etableringsinsatser. Utredningens förslag till förändringar i ersättningssystemet medför att nyanländas beroende av kompletterande ekonomiskt bistånd minskar och bedöms därmed få positiva konsekvenser för kommunernas ekonomi både till följd av minskade kostnader för ekonomiskt bistånd och genom att socialtjänsten avlastas en tung administrativ hantering av biståndsansökningar från nyanlända som deltar i etableringsprogrammet.

Utredningen har även fått ett kompletterande uppdrag att, oavsett resultatet av analyserna, lämna förslag på hur etableringstillägget och bostadsersättningen kan avskaffas (dir 2023:101). Etableringstillägget betalas ut till deltagare i etableringsprogrammet som har hemmavarande barn. Utredningens analys visar att ett avskaffande till övervägande del skulle medföra negativa konsekvenser för såväl den enskilde som för samhället. Ett avskaffande skulle innebära ökat långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd för nyanlända. En sådan ordning medför försämrade incitament att arbeta under tiden som den nyanlända deltar i etableringsprogrammet och riskerar att minska drivkraften hos den enskilde att vara aktiv. Omgivningens attityder till invandrare riskerar

också att försämras. Det innebär dessutom ett administrativt och organisatoriskt kostsamt och ineffektivt nyttjande av kommunernas socialtjänst. Ett avskaffande skulle också medföra negativa konsekvenser för barn då den ekonomiska levnadsstandarden för barnfamiljer riskerar att försämras ytterligare. Försämrade ekonomiska möjligheter innebär även en risk för ökade skillnader mellan inrikes och utrikes födda avseende ekonomisk utsatthet och barnfattigdom.

Konsekvenserna av ett avskaffande av etableringstillägget och bostadsersättningen är således negativa ur flera perspektiv, utredningen ställer sig därför inte bakom ett sådant förslag och menar att om regeringen ändå väljer att avskaffa etableringstillägget och bostadsersättningen behöver det säkerställas att deltagare i etableringsprogrammet inte regelmässigt kommer att ha behov av ekonomiskt bistånd. Utredningen föreslår istället att etableringsersättningen höjs till en nivå där hushåll med barn inte regelmässigt ska behöva söka kompletterande försörjningsstöd.

Bedömning

Remissen har beretts inom regionstyrelseförvaltningen med förankring inom kompetensområdena integration, arbetsmarknad och folkhälsa samt i samråd med socialförvaltningen gällande uppgifter kring försörjningsstöd.

Regionstyrelseförvaltningen anser att remissen bör besvaras utifrån olika aspekter på hur Region Gotland och den gotländska befolkningen kan komma att påverkas av utredningens förslag.

Regionstyrelseförvaltningen delar utredningens ställningstagande om att försörjning för flyktingar och andra skyddsbehövande, är en nationell angelägenhet den första tiden i landet. Det är därför motiverat att staten tar det huvudsakliga ekonomiska ansvaret för denna målgrupp. Socialförvaltningen informerar om att ett tjugotal hushåll på Gotland under våren 2024 uppburit försörjningsstöd som komplement till etableringsersättningen, med anledning av att denna utgjort en otillräcklig inkomst.

Region Gotland instämmer därmed med utredningens bedömning att den i dagsläget låga etableringsersättningen innebär kompletterande kostnader för kommunens försörjningsstöd, vilket är ogynnsamt för både berörda individer och för Region Gotland. Regionstyrelseförvaltningen ställer sig därför positiv till en nationell reglering av etableringsersättningen i syfte att utgöra en heltäckande försörjning för personer som befinner sig i etableringsprogrammet.

Avseende förslag till avskaffat etableringstillägg och bostadsersättning delar även här regionstyrelseförvaltningen utredningens bedömning och ser en risk för barnfamiljer att hamna i långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd och ökad risk för barnfattigdom. Region Gotland motsätter sig därför ett avskaffande av etableringstillägg och bostadsersättning (enligt direktiv 2023:101).

Regionstyrelseförvaltningen ser vidare möjligheter kring en mer uppdelad nationell statistik, om underlagen används för att identifiera integrationsinsatser i syfte att minska ojämlikheter i befolkningens hälsa och livsvillkor. Minskade socioekonomiska skillnader gynnar hela befolkningens hälsoutveckling. Regionstyrelseförvaltningen ser dock även möjliga risker kring ett eventuellt användande av statistik och underlag i syfte att peka ut särskilda grupper vilket kan utgöra underlag för stigma.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse Remiss styrkraft för lyckad integration 2024-08-30

Förslag till Yttrande 2024-10-24

Remiss Arbetsmarknadsdepartementet inkom 2024-06-27

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör

Skickas till

Arbetsmarknadsdepartementet senast den 28 oktober 2024. Svaren bör lämnas per e-post till a.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till a.iu@regeringskansliet.se. Ange diarienummer A2024/00878 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.